
ТЕНДЕНЦІЇ НАРОДЖУВАНOSTІ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ПОДАЛЬШОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

*І. О. Курило,
кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник
Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України*

Сучасні суспільства втягнуті у перманентний процес змін. Успішна адаптація до них і сталий розвиток суспільства визначаються його здатністю до самоорганізації і потребу-ють від нього постійного самоаналізу, оцінки здійснюваних кроків та їх наслідків, визна-чення більш-менш довгострокових цілей та перспектив. Оцінка-передбачення наслідків технологічних та економічних змін, що її знаний економіст В. Ойкен розглядав як той принцип економічної політики, дотримання якого забезпечує у подальшому необхідну свободу дій [1, с. 302], є особливо важливою й актуальною для суспільства на етапі доко-рінних соціально-економічних зрушень.

Періоди економічних трансформацій зазвичай обертаються певними соціально-пси-хологічними й демографічними втратами, хоча б через притаманну їм нестабільність та невизначеність. Однак соціально-демографічна ціна перетворень може коливатися у вель-ми широких межах залежно від наявності або відсутності свідомого регулювання транс-формаційних процесів з врахуванням соціально-демографічних критеріїв їх безпечності (або небезпечності) для подальшого розвитку, від підключення „амортизаторів” та ком-пенсаторних механізмів, а також врахування ступеня сумісності економічних перетво-рень з наявним інституціональним середовищем.

Досвід ринкових трансформацій в Україні, на жаль, продемонстрував нам переважно неконтрольовану дію ринкових сил, яка породила шерех вкрай несприятливих побічних наслідків. При цьому чи не найяскравіше виявився саме деморуйнівний ефект перетво-рень, що спричинив у країні гостру та затяжну демографічну кризу. Пошук шляхів про-тидії демографічній кризі, що у середовищі професійних демографів активізувався ще у середині 90-х років минулого століття [2; 3], а широкого наукового і суспільного резонан-су набув лише останніми роками, поступово змістився з депопуляційної площини у „на-прямі” проблеми поліпшення якісних характеристик населення [4, с. 159–222; 5; 6], що слід визнати цілком виправданим і закономірним. Однак якщо традиційна демографічна тематика смертності й середньої тривалості життя безпосередньо й безперешкодно „впи-сується” у контекст поліпшення якості населення, то проблема народжуваності, яка тра-диційно асоціюється лише з динамікою чисельності населення, нині „ризидує” опини-тися на узбіччі наукового інтересу вітчизняних демографів. Після ряду робіт, присвяче-

них аналізу динаміки народжуваності у період ринкових перетворень 90-х років і дослідженню чинників падіння дітородної активності населення України [2; 4, с. 296–319; 7; 8], в останні роки наукове осмислення перебігу процесу народжуваності та його перспектив дещо загальмувалося.

А тим часом перегляд орієнтирів та стратегії подальшого соціально-економічного реформування в Україні у напрямі постіндустріальної трансформації суспільства потребує осмислення як ролі соціально-демографічної складової у відповідних процесах, так і зворотних зв'язків-обумовленостей і, зокрема, ймовірного впливу модернізації економіки, її інноваційної переорієнтації на тенденції народжуваності. Зазначимо, що саме у розвинутих суспільствах – осередках постіндустріалізму нині досить поширеною є думка про те, що „...приріст населення відносно молодого або хоча б не дуже старого є необхідною передумовою економічного процвітання і добробуту” [9, с. 62]. З огляду на це, не втрачає своєї актуальності дослідження чинників та новітніх тенденцій народжуваності у нашій країні, а також оцінка перспектив цього демографічного процесу у контексті подальшої трансформації українського суспільства.

Труднощі наукового передбачення можливих змін у народжуваності у найближчій та більш віддаленій перспективі в Україні не в останню чергу пов'язані з практичною відсутністю інформаційної бази для вивчення диференційної народжуваності. А в умовах різних соціоструктурних зрушень у суспільстві, посилення мозаїчності соціально-економічного складу населення значно зростає вплив на динаміку народжуваності саме соціоструктурних чинників, перекомпонувань у соціально-демографічній будові „на користь” тих чи інших соціальних груп населення з притаманною їм специфікою потреб, відмінностями щодо репродуктивних установок та мотивації. При цьому дія загальносуспільних умов та чинників (і економічних, зокрема) справляє неоднаковий (за своєю спрямованістю та силою) вплив на дітородну активність представників різних соціально-економічних спільностей, отож народжуваність як макропроцес формується як результируючий щодо його перебігу у межах окремих субнаселень. Так, неоднозначність зв'язків між рівнем матеріального добробуту, соціальними індикаторами, з одного боку, і дітородною активністю груп населення з різним соціально-економічним статусом – з іншого, тобто дію ефекту соціальної гетерогенності підтверджують і відповідні сучасні дослідження на зарубіжних матеріалах [10, 11].

На жаль, наявні нині статистичні дані не дають змогу отримати скільки-небудь повне уявлення про соціальну диференціацію дітородної активності населення України, адже необґрунтований і демографічно безграмотний перегляд Міністерством юстиції України у 1993 році змісту записів актів громадянського стану позбавив нас інформаційних можливостей її статистичного аналізу. Однак відштовхуючись від тих закономірностей, які відзначаються просторово-часовою сталістю (оскільки пов'язані із основними чинниками загальної довготривалої тенденції зниження народжуваності у країнах, де завершився демографічний перехід), а також спираючись на результати зарубіжних досліджень, дані міжнародної демографічної статистики, підсумки першого Всеукраїнського перепису населення і окремих соціологічних опитувань, ми спробуємо оцінити перспективи динаміки народжуваності в Україні у контексті впливу на неї тих процесів, які покликані забезпечити подальшу трансформацію українського суспільства.

У найближчій перспективі та й впродовж подальшої постіндустріальної трансформації суспільства на народжуваність в Україні справлятимуть вплив такі чинники, як розвиток аспірацій до дедалі вищих стандартів матеріального добробуту (не в останню чергу пов'язаний з інтеграцією країни до європейської спільноти), поширення фемінізму та актуалізація цінностей індивідуальної свободи й незалежності, переважання функціо-

нального аспекту соціалізації, який підпорядковує поведінку короткостроковим інтересам через насадження ринкового фундаменталізму, домінування у життєвих планах молоді стратегій особистого успіху й збагачення, її більша зацікавленість у цінностях, пов'язаних з освітою та професійною кар'єрою. Вочевидь те, що „у сучасному суспільстві все більше цінується свобода вибору, а...конкурентоспроможність особистості розвивається на шкоду сім'ї,...споживча культура „Я” витісняє інвестиційну культуру „Ми” [12, с. 203, 205], „...люди все частіше й охочіше відмовляються від довгострокової ментальності на користь короткострокової” [13, с. 29], і при цьому діти давно перестали бути „центрами прибутку” і перетворилися на „центри витрат”, аж ніяк не сприяє підвищенню дитородної активності населення.

У нинішніх українських умовах сприятливій динаміці народжуваності, ймовірно, ще певний (не виключено, що тривалий) час протидіятиме також застійна не вирішеність житлової проблеми, низький рівень оплати праці та значне майнове розшарування населення, що, за інших рівних умов, загострює суб'єктивне сприйняття малозабезпеченості і тим самим стимулює крайнє обмеження кількості дітей, адже „...поведінкою сімей у питаннях дітонародження керує саме суб'єктивна оцінка свого соціально-економічного стану” [14, с. 47].

Разом з тим у міру подолання соціально-економічної кризи, на початку нового сторіччя в Україні актуалізується дія певних чинників, що сприяють компенсаційному підвищенню народжуваності, як-от: стабілізація загальної економічної ситуації й припинення падіння життєвого рівня, помітна активізація соціальної політики, поступова адаптація населення до нових соціально-економічних умов й позбавлення патерналістських настроїв (принаймні серед осіб молодшого й середнього віку) тощо. Деякий приріст кількості народжень в Україні протягом останніх трьох років (у середньому на 17 тисяч або на 4,3% щороку) хоч і зумовлений частково збільшенням чисельності жінок у віці найвищої дитородної активності, але переважно пов'язаний з підвищенням рівня повікової народжуваності (зокрема, 25–39-річних жінок). Так, із загального приросту народжень за 2002–2004 рр. (майже на 50,8 тис.) 45,0 тисячами додаткових народжень ми завдячуємо новітній динаміці повікової народжуваності, відповідно, близько 6 тис. — припадають на дію феномену демографічної хвилі. Однак структурний аналіз народжень останніх років за черговостями засвідчує, що жінкам в Україні (особливо городянкам) і нині важко зважитись на народження другої дитини. Частка перших дітей серед новонароджених продовжує збільшуватись, отож, і значна частина 25–34-річних жінок реалізувала в останні роки народження первістків, відкладені у попередні найтяжчі роки. Так, із загального приросту чисельності новонароджених у 2004 році порівняно з 2001-м майже 65% припадає на перших дітей.

Можливості реалізації резерву відкладених народжень (не лише первістків, а й других дітей)¹ в Україні у найближчі роки залежатимуть від наявності позитивних зрушень у рівні трудових доходів, активності й виваженості соціально-демографічної політики тощо. Вірогідно, можна було б розраховувати на помітніше підвищення дитородної активності сільського населення (у тому числі щодо народження других або й третіх дітей²), якби результати економічного піднесення більшою мірою торкнулися якості життя селян та жителів тих регіонів України, що менш урбанізовані й промислово розвинуті, однак відзна-

¹ “Еластичність попиту на наступних дітей” зазвичай відчутно менша (зокрема, за умови обмеженості фінансових засобів), ніж “еластичність попиту на першу дитину”, на народження якої здорові у репродуктивному відношенні батьки зважуються (за незначним винятком) майже завжди.

² Так, наприклад, частка третіх дітей серед новонароджених у селах і нині вдвічі більша, ніж у містах.

чаються поширеністю установок на середньодітність. При цьому відмінності у репродуктивних настановах селян та городян пов'язані як з різним впливом неформальних інститутів (традицій, побутової культури, моральних цінностей), так і з дією соціоструктурного чинника, а саме – переважанням у складі сільських жителів представників тих соціально-економічних груп населення (зайнятих переважно фізичною працею; працівників сільського господарства, фермерів та орендарів; осіб з середньою освітою тощо), які мають більшу потребу у дітях і вирізняються, як це підтверджують дані опитувань, орієнтацією принаймні на дводітну сім'ю. На противагу цьому особи з високим рівнем освіти, зайняті переважно розумовою працею, представники молодших поколінь нині відзначаються нижчими репродуктивними установками [15, с. 72–73].

Залежність між освітнім рівнем матерів та кількістю народжених дітей, а також зниження рівня дітності жінок молодшого й середнього віку порівняно зі старшими поколіннями наочно демонструють і показники, наведені у таблиці 1, які також дають можливість оцінити вплив вищезгаданих інституціональних чинників на дітородну активність городянок і селянок з однаковим рівнем освіти.

Таблиця 1

Середня фактична дітність жінок* залежно від віку та рівня освіти за типом поселення (за даними Всеукраїнського перепису населення)

Рівень освіти	Всі жінки у віці, років			Міські жінки у віці, років			Сільські жінки віком, років		
	15–39	40–49	50 і ст.	15–39	40–49	50 і ст.	15–39	40–49	50 і ст.
Повна вища	1,4	1,7	1,7	1,3	1,6	1,6	1,6	2,0	2,0
Базова і неповна вища	1,5	1,9	1,9	1,4	1,8	1,8	1,7	2,1	2,2
Повна загальна середня	1,6	2,1	2,1	1,5	1,9	1,9	1,86	2,4	2,4
Базова загальна середня	1,7	2,4	2,3	1,5	2,1	2,1	1,9	2,8	2,6
Початкова загальна середня, не мають початкової освіти й неписьменні	1,9	2,8	2,6	1,8	2,5	2,0	1,9	3,0	2,7
Всі жінки, які народжували дітей	1,6	2,0	2,2	1,4	1,8	1,9	1,8	2,4	2,5

* Середня кількість дітей у розрахунку на одну жінку з числа тих, які народжували дітей.
Джерело: розрахунки за даними першого Всеукраїнського перепису населення.

Структурно-секторальні зрушення, пов'язані з інноваційною переорієнтацією економіки, супроводжуються зростанням у складі населення чисельності соціально-економічних груп, об'єднаних поняттям „новий середній клас”. „Нові середні”, які уособлюють основу соціально-економічної структури постіндустріального суспільства – це висококваліфіковані інтелектуальні працівники, зайняті переважно креативними видами розумової праці, професіонали та менеджери з високим рівнем освіти. “Еластичність” потреби в дітях у цих груп населення зазвичай менша через вищий ступінь розвитку структури потреб, в тому числі тих, що належать (як і потреба в дітях) до найвищого рівня

потреб особистості, із-за наявності більш різнобічних інтересів (за частого домінування над сімейними орієнтаціями інтересів творчого, професійного плану), більшої свободи вибору об'єктів, якими можна було б заповнити “порожні ніші” життя, задовольнити жагу спілкування, визнання свого авторитету тощо. При цьому у середовищі „нових середніх” самореалізація особистості цінується більше, ніж сім'я, що засвідчують і результати зарубіжних опитувань [16, р. 46], а конкуренція між особистим розвитком, кар'єрним і освітньо-професійним зростанням (що також потребує витрат часу і фінансових інвестицій) та задоволенням потреби у дітях тут виявляється найбільш гостро.

Порівнюючи об'єктивну та суб'єктивну основу, на якій формуються репродуктивні установки представників „нового середнього класу”, з раніше згадуваними групами населення (зайнятими у сільському господарстві, менш кваліфікованою працею тощо), слід відмітити також вищу вартість утримання й виховання дитини у середовищі інтелігенції (особливо міської), що зумовлено відмінностями в способі життя, рівні й структурі потреб батьків і дитини, в запитах і домаганнях та засобах їх задоволення. А взагалі “у міру того, як люди стають багатшими й освіченішими, вони намагаються відтворити собі подібних принаймні на тому ж рівні освіти й навчання” [17, с. 61]. Причому особливо актуально це для тих верств населення, що їх на Заході позначають „knowledge workers”, тобто споживачів і продуцентів знань. Їм зазвичай притаманне прагнення як до вищих стандартів життя, так і до відповідального батьківства, економічної самостійності, намагання забезпечити належні умови фізичного й інтелектуального розвитку дітей.

Отже, етап переходу до постіндустріальної стадії соціально-економічного розвитку швидше позначатиметься зниженням дітородної активності населення через дію соціо-структурних чинників, тобто за рахунок підвищення частки більш освічених та професійно спроможних верств населення, які народжують менше, більше вкладають у розвиток людського капіталу (власного і свого потомства), мають підвищене кар'єрно-професійне навантаження, а також перебувають нині у центрі соціально-економічних перетворень. Останнє, як засвідчує демографічна історія, само по собі також не сприяє підвищенню дітородної активності [9, с. 60], оскільки народжуваність та інститут сім'ї взагалі „погано переносять” соціально-економічну змінність, нестабільність, нерівновагу (а вона притаманна не лише транзитивним соціумам постсоціалістичних країн, а й сучасному постіндустріальному світу з його швидкими технологічними та соціально-економічними змінами).

Показово у вищезгаданому контексті є динаміка народжуваності у західноєвропейських державах у період, який найчастіше пов'язують з часовими рамками становлення постіндустріалізму у розвинутих країнах. Так, наприклад, загальний рівень народжуваності у Франції протягом 70-х—першої половини 80-х років минулого сторіччя знизився майже на 17%, Данії — більш ніж на 27%, Бельгії — ледве не на 22%, Великобританії — майже на 18%, у Швеції — майже на 14%, у Фінляндії — більш ніж на 8% (розраховано за [18, р. 534–536]). Про динаміку ж сумарного коефіцієнта народжуваності у цей період за групою країн-членів Євросоюзу (взято „старий” склад ЄС із 15 країн) дозволяє судити рис. 1.

Сподіваємось, що за успішної реалізації алгоритму „постіндустріального прориву” в Україні траєкторія кривої народжуваності тут не буде різко спадною хоча б через і без того надто низький її рівень, який на рубежі сторіч відповідав фактично мінімуму дітності, а відтак — лишається одним з найнижчих у Європі (табл. 2).

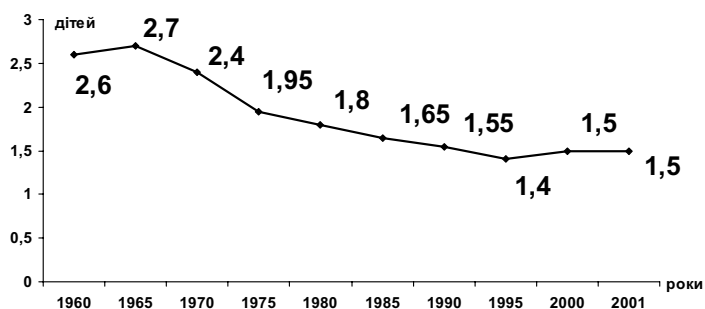

Рис. 1. Динаміка сумарного коефіцієнта народжуваності у країнах Євросоюзу за 1960 - 2001 рр.

Джерело: Eurostat yearbook – 2004 : The statistical guide to Europe (Data 1992-2002). – р. 46-47.

Таблиця 2

Показники народжуваності в Україні та європейських країнах у 2004 році

Країна (регіон)	Загальний коефіцієнт народжуваності, ‰	Сумарний коефіцієнт народжуваності, дітей
Країни Північної Європи,	12	1,7
з них:		
Велика Британія й Півн. Ірландія	12	1,7
Швеція	11	1,7
Фінляндія	11	1,8
Країни Західної Європи,	11	1,6
з них:		
Німеччина	9	1,3
Франція	13	1,9
Нідерланди	12	1,8
Країни Східної Європи,	10	1,3
з них:		
Російська Федерація	10	1,4
<i>Україна</i>	<i>9</i>	<i>1,2</i>
Польща	9	1,2
Країни Південної Європи,	10	1,3
з них:		
Італія	10	1,3
Іспанія	10	1,3

Джерело: 2004 World Population Data Sheet. – Population Reference Bureau, 2005.

До того ж певного протидіючого зниженню народжуваності ефекту можна очікувати від реального загального піднесення добробуту внаслідок істотного зростання продуктивності праці, яке лежить в основі переходу від індустріальної стадії економічного розвитку до постіндустріальної.

Повертаючись до динаміки народжуваності у вищезгаданих європейських країнах у 70–80-і роки минулого століття, слід відзначити, що, за зниження її рівнів, склад новонароджених за черговостями народження у більшості цих країн за цей час не погіршився, а навіть дещо поліпшився – „на користь” других–третьох дітей, що дає підстави припустити³ посилення специфічної „селекції” – поляризації жінок за ознакою дітородної актив-

³ Не скидаючи при цьому з рахунків і дію чинника постаріння.

ності. Ті з них, хто бачить своє призначення не так у професійно-кар'єрній царині, як у вихованні дітей, за досягнення більш-менш прийняттого рівня добробуту (що супроводжує становлення постіндустріального суспільства) зважаються на народження другої—третьої дитини, часто воліючи при цьому й полишити сферу зайнятості економічною діяльністю. Водночас зростає частка жінок, які є „антиподами” шойно згаданої спільноти і визначають своє життя переважно у термінах економічної діяльності, власної професійної позиції, більшою мірою прагнуть до матеріальної незалежності і через це обмежуються, у кращому випадку, народженням єдиної дитини. Отож, необхідно як надати їм кращі шанси для продуктивної зайнятості та освітньо-професійного зростання (і це, до речі, нині вже сприймається як беззаперечна теза), так і забезпечити сприятливіші умови для самореалізації в сім'ї й у вихованні дітей тих жінок-матерів, для кого вона є основним призначенням (але цим на ділі далеко не однаковою мірою опікуються всі розвинуті країни).

При цьому специфіка інституціональної моделі різних соціумів, ступінь соціального престижу „сімейності” й „дітності” особи, визнання (й „матеріального підтвердження”) суспільної значущості батьківства й материнства відіграє не останню роль у визначенні рівня дітородної активності населення у тій чи іншій країні. Результати аналізу показників дітородної активності (сумарного коефіцієнта народжуваності) у поєднанні з індикаторами рівня економічного розвитку (середньодушовий розмір ВВП) за розвинутими країнами світу засвідчують, що порівняно вищі рівні дітородної активності і тісна пряма залежність між рівнями народжуваності й добробуту (виявлена у просторовому й динамічному аспектах) має місце у групі тих європейських країн (більшість держав Північної Європи, а також Франція), інституціональна модель соціально-економічного розвитку яких характеризується такими рисами, як високий рівень соціального захисту і страхування; активна й вагома підтримка сімей з дітьми; нижчий діапазон диференціації доходів, спрямованість податкової системи на їх перерозподіл „на користь” сімей з дітьми; пріоритет координації перед конкуренцією у соціально-трудої сфері тощо.

А взагалі зі зростанням рівня матеріального добробуту населення, з дією „ефекту ліфта”, який ослаблює гостроту суб'єктивного сприйняття матеріально-дохідної нерівності чи ж відмінностей у соціально-професійній позиції, втрачається безпосередня прив'язка репродуктивної поведінки до соціально-економічних чинників, а відтак — активізувати останню все більшою мірою здатні соціально-психологічні важелі та фактор соціального престижу. Адже проблеми постіндустріального суспільства не стільки соціальні, скільки особистісні, не так економічні, як психологічні [19, с. 178]. Усвідомлення цього все більшою мірою відбивається у світогляді тих західних суспільств, які повертаються до відродження сімейних цінностей, активно формують імідж міцної й заможної середньодітної родини, пропагують гармонізацію життєвих цілей.

Крім того, не виключено, що прагнення особистості до культурно-стильової винятковості, яке нині здебільшого реалізується у формі задоволення ексклюзивних матеріальних потреб, елітного споживання, у перспективі трансформується „на користь” потреб духовно-психологічних, при цьому „...сама винятковість дітей порівняно з іншими благами повинна підвищити попит на них” [9, с. 56]. На нашу думку, необхідним для цього є рух до соціокультурного типу розвитку, пріоритетним в якому стає не функціональний, а ціннісний аспект. На відміну від „користі”, що означає вигоду для себе, „цінність” передбачає самопожертву, тобто цінувати — означає віддавати [13, с. 208], отож на відповідність дефініції „істинна цінність” з повним правом може претендувати саме народження та виховання дітей.

Джерела

1. Ойкен В. Основные принципы экономической политики. – М.: Прогресс, 1995.
2. Стешенко В. Деякі демографічні наслідки соціально-економічної кризи в Україні // Демоекономічні дослідження. Збірник наукових праць. – К.: Інститут економіки НАНУ, 1995. – С.4–18.
3. Левчук Н. Про дослідження механізму формування демографічної кризи в Україні// Демографічні дослідження. Вип.19. – К.: Інститут економіки НАНУ, 1997. – С. 3–22.
4. Демографічна криза в Україні. – К.: Ін.-т економіки НАН України, 2001.
5. Жилка Н., Іркіна Т., Стешенко В. Стан репродуктивного здоров'я в Україні (медико-демографічний огляд) – К.: МОЗ України, Інститут економіки НАНУ, 2001. – 68 с.
6. Слюсар Л. Освітній потенціал населення України та деякі проблеми його формування / Демографічні дослідження. Вип. 25. – К.: Інститут економіки НАНУ, 2003. – С. 137–144.
7. Курило І. Про чинники сучасного зниження народжуваності в Україні / Демографічні дослідження. Вип. 23. – К.: Інститут економіки НАН України, 2001. – С. 7–21.
8. Шевчук П. Україна: мультирегіональна модель народжуваності // Регіональна економіка. – 2000. – № 2. – С.128–133.
9. Романюк А. Демографічні студії (вибрані праці канадсько-українського демографа А. І. Романюка). – К.: Ін-т економіки НАН України, 1997.
10. Angrist J.D. Treat effect heterogeneity in theory and practice // Economical journal. –L., 2004. – Vol. 114. – N.494. – P.52–83.
11. Decouier F. Income distribution, non-convexities and the fertility income relationship // Economica. – L.,2004. – Vol.71. – N.282. – P. 261–273.
12. Туроу Л. Будущее капитализма. Как экономика сегодняшнего дня формирует мир завтрашний // Новая постиндустриальная волна на Западе. – М.: Academia, 1999. – С. 188–222.
13. Бауман З. Индивидуализированное общество /Пер. с англ. – М.: Логос, 2002.
14. Белова В.А. Величина семьи и общественное мнение // Факторы рождаемости (Сборник статей) – М.: Статистика, 1971 – С. 35–51.
15. Сім'я в умовах незалежної України (1991–2003 рр.). Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2003 р. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004.
16. Bellah R.H., et al. The Good Society. – N.Y., 1991.
17. Озер Дж. Должны ли люди голодать? / Полемика с мальтузианцами/ – М.: Изд-во иностранной литературы, 1959.
18. Demographic Yearbook, 1986: Natality Statistics. – Thirty-eight issue: United Nations – N.-Y., 1988.
19. Иноземцев В. За пределами экономического общества. – М.: “Academia-Наука”, 1998.

Аннотация. В статье анализируются современные тенденции рождаемости в Украине, обосновывается возрастающая роль и рассматривается влияние социоструктурных факторов на динамику данного демографического процесса. На основе использования методов исторической аналогии и международных сравнений предпринимается попытка прогнозировать изменения в детородной активности населения Украины на перспективу.

Abstract. The modern tendencies of fertility in Ukraine are analyzed in the paper. The increasing role and the influence of socio-structural factors on the dynamics of fertility are investigated. The attempt of projection the dynamics of the fertility dynamics changes in Ukraine is undertaken with use of the methods of analogies and international comparisons.